

DEBATT

GUNILLA ANDERSSON:

Politiker skapar inte välfärd

Anders Lindberg skriver i sin artikel i nr 2 -86 av Svensk tidskrift om privatisering och välfärd. Hans inlägg innehåller en del oklarheter och motsägelser på ett par viktiga punkter. Jag tänker trots det ta risken att missuppfatta honom då jag anser att han framför tankar och idéer som inte bör stå oemotsagda.

Ett grundläggande misstag som begås i artikeln är inställningen till vad välfärd är och politikernas möjlighet att påverka den. Välfärd är inget som politiker kan skapa åt människor, vilket artikelförfattaren tycks tro. Istället är välfärd något ytterst individuellt som inte kan skapas av politiker eller politiska beslut. Välfärd för skärgårdsbonden är inte detsamma som välfärd för stadsbarnet och ingen av dem har mer "rätt" i sitt val än den andra. Alla människor uppskattar olika saker och önskar olika saker för att skapa vad just de kallar välfärd, baserat på egna värderingar, erfarenheter, smak etc.

Visserligen sammanfaller ibland många människors värderingar och önskemål, speciellt gäller detta den sk materiella välfärden, men ofta divergerar rangordning och den vikt de tillmäts relativt varandra. Inte minst gäller det de saker Lindberg kallar immateriell välfärd såsom frihet, trygghet etc. Preferenserna om vad som är frihet och trygghet varierar lika mycket som antalet innevånare i Sverige och politiker kan aldrig fatta beslut som tillfredsställer alla åsiktsriktningar och önskemål.

Har då staten ingen roll? Kan politikerna då inte göra något? Visst kan och skall de göra något, nämligen att skapa förutsättningar för välfärden. Deras upp-

gift är att skapa förutsättningar för att människorna själva skall kunna skapa sig den välfärd de själva eftersträvar och vill ha. Bland dessa statens uppgifter ingår bla skapandet och upprätthållandet av ett rättssystem och att vara garant för rättstryggheten.

I artikeln sägs också att det enda sättet att med säkerhet öka den immateriella välfärden genom privatiseringar är att det offentliga även efter en privatisering garanterar medborgarna tillgång till nyttigheten i fråga. Detta påstående är absurt och faller på sin egen orimlighet. Ingen kan på allvar påstå att enda sättet att garantera frihet vid en privatisering av de kommunala daghemmen är statliga garantier för plats på privata daghem. Var är då friheten för dem som föredrar att vara hemma hos sina barn, prioritera familjekooperativ etc?

Visst är det sant att det finns en del uppgifter som staten bör garantera medborgarna men som nödvändigtvis inte behöver utföras av statsanställda. Att därifrån ta steget till att påstå att staten måste garantera att all verksamhet som idag utförs i offentlig regi också skall bli utförd efter en framtida privatisering är dock att gå för långt. All verksamhet som idag utförs offentligt behöver kanske inte finnas i framtiden vare sig i offentlig eller privat regi.

Min slutliga invändning gäller hela det resonemang som genomsyrar artikeln om politikernas makt/möjlighet att öka den materiella välfärden för medborgarna genom privatiseringar. I de fall en privatisering leder till ökad materiell välfärd är det att föredra, enligt Lindberg. Denna inställning ligger obehagligt nära en effektivitetsmaximerande tanke för sam-

hället som jag anser vara såväl otäck som skrämmande. Ett samhälle som värdesätter effektivitet och materiell välfärd mer än allt annat behöver inte vara ett, vad vi brukar kalla, civiliserat samhälle. Frihet eller rättvisa är där ett underord-

nat krav.

Jag hoppas att mitt sätt att tolka artikeln är fel då jag inte kan se att detta är idéer som passar in bland de frihetsfrågor Moderata samlingspartiet driver.

PETER OLSSON:

Statens främsta uppgift

Privatiseringar ligger onekligen i tiden. I Svensk Tidskrift nr 2 lyckas MUF-aren Anders Lindberg till och med att förespråka sådana utifrån en utpräglad liberal utilitarism. En inställning som annars brukar förknippas med social ingenjörskonst och andra motiv för en omfattande offentlig sektor.

För en borgerlig-konservativ kan hans artikel i förstone verka riktig. Han tycks förespråka en i dagsläget riktig politik: privatiseringar i syfte att öka välståndet förenat med statliga garantier när privatiseringarna hotar att skapa otrygghet och oro bland medborgarna. I stora stycken en korrekt strategi när det gäller att avsocialisera samhället.

När man närmare granskar hans argument blir man mer betänksam. Människans välfärd bestäms enligt honom av ett antal materiella och immateriella faktorer; kylskåp och TV-apparater tillhör de förra, frihet och trygghet de senare. Statens uppgift är att genom kloka beslut maximera denna välfärd. Lindberg skriver: "Politikernas uppgift är dels att

tillhandahålla – eller bättre uttryckt – skapa förutsättningar för materiell välfärd, dels att tillse att den immateriella välfärden existerar och helst ökar."

Utan att gå in på de stora teoretiska och praktiska problemen med en välfärdsmaximering kan man konstatera stora faror med en sådan ansats. Den legitimerar nämligen, när inte icke-handling förutspås ge bättre resultat, en ohämmad statlig klåfingrighet – det som ökar välfärden är rätt!

Den konservative vet att det finns en moralisk ordning som är giltig och som bland annat skyddar människans privata sfär från alla beslut något välfärdsutskott kan fatta. Som Edmund Burke uttryckte det:

"Men have a right to the fruits of their industry, and to the means of making their industry fruitful. They have a right to the acquisitions of their parents; to the nourishment and improvement of their offspring; to instruction in life, and to consolation in death. Whatever each man can separately do, without trespassing upon others, he has a right to do for himself;"